

мічну, технічну можливість вирішення комплексу проблем, які виникають. Така робота може здійснюватися за рахунок застосування таких управлінських концепцій як управління за відхиленнями, управління за результатами, управління за слабкими сигналами.

Незважаючи на те, що адаптаційні механізми розвитку підприємств порівняно є менш витратним і загрозливими до застосування, трансформація вітчизняних промислових підприємств має відбуватися шляхом переходу від еволюційного до біфуркаційного видів трансформаційних перетворень в економічній системі. Кризові явища, які супроводжують процеси трансформації, слід розглядати не лише як «неймовірно великі втрати та випробування, не лише деструктив. Це водночас і прискорення модернізації сучасного світоустрою, підґрунтя для утвердження нового, перспективного» [10].

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Полянська А.С. Розвиток промислових підприємств на засадах ситуаційного управління: теорія та методологія : автореферат на здобуття наук. ступ. доктора екон. наук : спец. 08.00.04. – Івано-Франківськ, 2012. – 44 с.
2. Кунц Г., Донел С.О. Управление: системный и ситуационный анализ управленческих функций / Г. Кунц, С.О. Донел; пер. с англ.; под ред. Д.М. Гвишиани. – Т.1, II. – М.: Прогресс, 1991. – 250 с.
3. Чухно А.А. Актуальні проблеми розвитку економічної теорії на сучасному етапі / А.А. Чухно // Економіка України. – 2009. – № 5(570). – С. 15-35.
4. Механізми розвитку підприємництва в умовах посткризового відновлення економіки України: [аналітична доповідь] / [Д.С. Покришка, Я.А. Жаліло, Д.В. Ляпін, Я.В. Белінська та ін.]. – К.: НІСД, 2011. – 72 с.
5. Мильнер Б. Итоги и уроки / Б. Мильнер // Вопросы экономики. – 2010. – № 9. – С. 147-154.
6. Шумпетер Й.А. Теорія економічного розвитку: Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу / Й.А. Шумпетер; пер. з англ. В. Старка. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2011. – 242 с.
7. Господарський кодекс України / Нормативні документи з урахуванням останніх змін в редакції станом на 02.02.2012. – Суми: ТОВ «ВВП НОТІС», 2012. – 164 с.
8. Гражевська Н.І. Еволюція сучасних економічних систем : [навчальний посібник] / Н.І. Гражевська. – К.: Знання, 2011. – 286 с.
9. Чухно А.А. Інституціонально-інформаційна економіка : [підручник] / А.А. Чухно, П.М. Леоненко, П.І. Юхименко; за ред. акад. НАН України А.А. Чухна. – К.: Знання, 2010. – 687 с.
10. Гальчинський А. Нинішня фінансова криза – початок кінця. Далі – новий початок? [Електронний ресурс]. – Джеркало тижня. – № 39. – Режим доступу : <http://dt.ua/>.

УДК 658.5.011: 339.137.2

Пономар Н.В.

студент

*Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут»*

Гук О.В.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри менеджменту

*Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут»*

УПРАВЛІННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЮ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

У статті проаналізовано сутність понять «технологічна конкурентоспроможність» та «управління технологічною конкурентоспроможністю», досліджено процесний підхід до управління технологічною конкурентоспроможністю підприємства. Авторами визначено основні етапи та розроблено механізм управління технологічною конкурентоспроможністю підприємства.

Ключові слова: технологічна конкурентоспроможність підприємства, управління технологічною конкурентоспроможністю підприємства, конкурентна перевага, механізм управління, технологічна стратегія.

Пономар Н.В., Гук О.В. УПРАВЛЕНИЕ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЙ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье проанализированы сущность понятий «технологическая конкурентоспособность» и «управление технологической конкурентоспособностью», исследован процессный подход к управлению технологической конкурентоспособностью предприятия. Авторами определены основные этапы и разработан механизм управления технологической конкурентоспособностью предприятия.

Ключевые слова: технологическая конкурентоспособность предприятия, управления технологической конкурентоспособностью предприятия, конкурентное преимущество, механизм управления, технологическая стратегия.

Ponomar N.V., Guk O.V. MANAGEMENT OF TECHNOLOGICAL COMPETITIVENESS OF THE ENTERPRISE

The essence of the concepts of «technological competitiveness» and «management of technological competitiveness of the enterprise» was analyzed in the article, approach to the management of technological competitiveness of the enterprise was investigated. Main stages and the mechanism of the management of technological competitiveness of the enterprise have been determined by the authors.

Keywords: technological competitiveness, management of technological competitiveness of the enterprise, competitive advantage, mechanism of management, technological strategy.

Постановка проблеми. Прискорення науково-технологічного прогресу та перехід до шостого технологічного укладу сприяють значному посиленню конкуренції в ринкових відносинах, залученню ін-

вестицій, впровадженню інновацій і динамічному розвитку технологій, особливо інформаційних. В цих умовах ефективно функціонування підприємства залежить від високого рівня технологічної конкурен-

госпроможності та від спроможності підприємства підтримувати її на такому рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених присвячені питанню «управління конкурентоспроможністю підприємства». Серед основних вітчизняних дослідників варто відмітити Кузьміна О.Є. [1], Довбуша Р.А., Зозулю А.Л. [2], Тарнавську Н.П. [3, 4], Клименка С.М., Дуброву О.С., Барабася Д.О., Омеляненко Т.В. та Вакуленко А.В. [5, с. 28-36], які, власне, досліджували сутність понять «конкурентоспроможність підприємства» та «управління конкурентоспроможністю підприємства» в умовах ринкової економіки. З-поміж зарубіжних науковців варто зазначити видатних професорів Сполучених Штатів Америки Michael A. Hitt, R. Duane Ireland та Robert E. Hoskisson, які присвятили свої дослідження питанням «стратегічної конкурентоспроможності» та «конкурентної переваги», описали конкурентне середовище та пояснили, як глобалізація та технологічні зміни його формують [6].

Однак мало уваги присвячено дослідженню поняття «технологічна конкурентоспроможність підприємства» та процесу управління технологічною конкурентоспроможністю підприємства. Регресивний аналіз літературних джерел свідчить про актуальність дослідження цього питання в умовах динамічного розвитку технологій, зростання конкуренції, прискорення глобалізаційних та інтеграційних процесів.

Постановка завдання. Метою роботи є дослідження процесу управління технологічною конкурентоспроможністю підприємства, формування власного розуміння категорії «управління технологічною конкурентоспроможністю підприємства». Для досягнення поставленої мети необхідно забезпечити виконання наступних завдань:

- проаналізувати літературні джерела та визначити сутність поняття «технологічна конкурентоспроможність»;
- сформулювати власне розуміння категорії «управління технологічною конкурентоспроможністю підприємства»;
- дослідити процес управління технологічною конкурентоспроможністю підприємства;
- розробити механізм управління технологічною конкурентоспроможністю підприємства та зробити висновки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Конкурентоспроможність підприємства – це здатність ефективно функціонувати в бізнес-середовищі під впливом різноманітних факторів цього середовища. Вона показує рівень розвитку підприємства та визначає ефективність його діяльності на ринку порівняно з конкурентами, що проявляється в охопленні підприємством певної частки ринку, ступені задоволення споживачів продукцією чи послугами, що ним виробляються, в унікальності самого продукту чи послуги підприємства порівняно з конкурентами.

Основними функціями конкурентоспроможності підприємства є:

- визначення місткості ринку підприємства;
- забезпечення прихильності споживачів;
- визначення політики підприємства відносно конкурентів;
- забезпечення ефективності основної діяльності підприємства.

Світовий Економічний Форум (Global Economic Forum, далі GEF) визначає конкурентоспроможність як комплекс інститутів, політики та факторів, що

визначають рівень продуктивності країни [7, с. 20]. Світовий індекс конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index) включає дванадцять складових, серед яких на дев'ятому місці знаходиться така категорія як «Technological readiness» (з англ. «технологічна готовність»), що власне в перекладі з англійської на українську мову означає «Технологічна готовність» [7, с. 24], або «Технологічна конкурентоспроможність».

GEF визначає технологічну готовність як складову загальної конкурентоспроможності, що вимірює гнучкість, з якою економіка впроваджує існуючі технології для підвищення продуктивності власних галузей, акцентуючи увагу на спроможності ефективно і в повній мірі використовувати інформаційно-комунікаційні технології (далі ІКТ) у повсякденній діяльності та виробничому процесі для підвищення ефективності та впровадження інновацій [7, с. 24]. Технологічна готовність країни згідно статистичних даних GEF включає в себе наявність новітніх технологій, освоєння технологій на рівні компаній, прями іноземні інвестиції та трансфер технологій, інтернет-користувачів, фіксовану широкопasmову інтернет-передплату, пропускну здатність Інтернет та мобільний широкопasmовий зв'язок [7, с. 525-532].

Сучасний стан економіки України потребує значних інвестицій, особливо у розвиток промислових галузей. Вітчизняні підприємства, маючи великі виробничі потужності, не можуть конкурувати з іноземними підприємствами на міжнародному ринку, оскільки виробляють енергоємну продукцію та використовують застарілі технології, і, як результат, продукція є вартісною та неякісною, а підприємство не отримує прибутків та змушене припинити свою діяльність.

Науково-технічний прогрес прискорив введення технологічної складової в діяльність господарських об'єктів, що прагнуть підвищити ефективність своєї діяльності, стати конкурентоспроможними на ринку та максимізувати власні прибутки.

Технологічна складова дає можливість активно протидіяти зростаючій конкуренції на ринку. Високий технологічний рівень сприяє капіталізації підприємства, підвищенні його рентабельності, ліквідності, а отже і оборотності основних фондів.

Технологічна конкурентоспроможність – це спроможність підприємства конкурувати на ринку за рахунок впровадження інновацій, наукових розробок, винаходів, ноу-хау, нових способів чи методів виробництва та управління, що забезпечують створення на підприємстві унікального високотехнологічного продукту чи послуги, яка в результаті стає тією конкурентною перевагою, що максимізує прибуток компанії та сприяє підвищенню рентабельності та ефективності її діяльності.

В умовах динамічного інформаційного та технологічного розвитку відбувається загострення міжнародної конкуренції, що вимагає впровадження інновацій та використання нових технологій на підприємстві, які могли б забезпечити технологічну конкурентоспроможність в довгостроковому періоді.

На технологічну конкурентоспроможність впливає багато різноманітних факторів внутрішнього та зовнішнього середовища діяльності підприємства. До внутрішніх факторів, належить, насамперед, рівень фінансування науково-дослідницьких та дослідно-конструкторських робіт (далі – НДДКР) на підприємстві, що сприяє створенню та впровадженню інновацій, які забезпечують унікальність його позиції на ринку; кваліфікація персоналу, задіяного

в НДДКР та освоєнні технологій; рівень матеріально-технічного забезпечення; організаційна інфраструктура; стратегія управління технологічною конкурентоспроможністю або технологічна стратегія; ціна та якість продукції, розвиток ІКТ на підприємстві; методи управління тощо. Зовнішні фактори – це фактори, на які підприємство не може вплинути, до них належить, по-перше, законодавчо-правова база у сфері інноваційної та інвестиційної діяльності, а також регулювання підприємницької діяльності державою; по-друге, фінансування та інвестування в НДДКР з боку держави та приватного сектору; інформаційна структура та її розвиток; якість системи освіти, що безпосередньо впливає на рівень підготовки та кваліфікацію працівників, задіяних в НДДКР; трансфер технологій, наявність ефективної мережі трансферу технологій, тісна взаємодія з університетами, іншими інноваційними та дослідницькими структурами; рівень захисту прав інтелектуальної власності, що сприяє залученню інвестицій та активізації інноваційної діяльності.

Фактори, що впливають на технологічну конкурентоспроможність підприємства, представлено на рис. 1.

Рис. 1. Фактори, що впливають на технологічну конкурентоспроможність підприємства

[джерело: власна розробка авторів]

Для підвищення технологічної конкурентоспроможності підприємству необхідно ефективно управляти внутрішніми факторами, що впливають на технологічну конкурентоспроможність. Адже управління технологічною конкурентоспроможністю включає не лише управління науково-дослідницькими розробками та їх впровадженням, а й формування бюджету та його ефективний розподіл при фінансуванні НДДКР та інноваційних проектів, управління персоналом підприємства, що включає мотивацію, підвищення кваліфікації, атестацію робочих місць та систему нарахування заробітної плати, формування ефективної цінової, збутової та маркетингової політики, сертифікацію та управління якістю продукції підприємства, – при використанні ефективної методики управління, що базується на інституційних інноваціях, тобто на нових сучасних методах та моделях управління.

Отже, управління технологічною конкурентоспроможністю підприємства – це сукупність нових форм і методів організації технологічної діяльності

підприємства та її управління, що включає ефективне формування матеріально-технічних, фінансових, трудових та інформаційних ресурсів з метою забезпечення підвищення технологічної конкурентоспроможності підприємства на основі створення унікального продукту чи послуги, що формує довгострокову конкурентну перевагу підприємства на ринку.

Процес управління технологічною конкурентоспроможністю підприємства можна розділити на декілька етапів (див. рис. 2).

До першого етапу належить моніторинг конкурентного середовища та оцінка рівня технологічного розвитку в галузі та на ринку, що здійснюється за допомогою певних критеріїв, до яких належать темп зростання ринку та галузі, характеристика конкуренції на ринку, технологічний рівень виробництва, кількість підприємств, що впроваджують інновації, ступінь розвитку технологічної кооперації між компаніями; рівень патентної діяльності тощо. Загальний аналіз конкуренції можна провести на основі моделі «п'яти сил конкуренції» [8], запропонованої М. Портером.

Рис. 2. Етапи управління технологічною конкурентоспроможністю підприємства

[джерело: власна розробка авторів]

Другий етап передбачає діагностику технологічної конкурентоспроможності підприємства та його основних суперників, що також включає проведення SWAT-аналізу для виявлення сильних і слабких сторін підприємства, а також можливостей та загроз з боку зовнішнього бізнес-середовища. На даному етапі також проводиться аналіз фінансового стану підприємства, від чого власне залежить фінансування НДДКР, та подальша відповідність продукту, результату технологічної діяльності підприємства, умовам ринку та конкретним вимогам споживачів щодо якості, ціни, умов та способу експлуатації, сервісу, ергономічності та естетичності тощо. Також оцінюється технологічний та інноваційний потенціал компанії.

Третій етап включає постановку цілей на основі результатів проведеної в попередньому етапі діагностики технологічної конкурентоспроможності підприємства, а також вибір методу управління технологічною конкурентоспроможністю, який сприятиме власне реалізації поставлених цілей.

На четвертому етапі здійснюється впровадження обраного методу управління технологічною кон-

курентоспроможністю підприємства. Наприклад, підприємству, яке прагне підвищити технологічну конкурентоспроможність власної продукції на ринку, проте не має коштів та часу для фінансування внутрішніх розробок чи на замовлення, варто обрати метод ліцензування, тобто купівлю ліцензії на певну технологію чи розробку. Таким чином підприємство скорочує розмір інвестицій та час на проведення НДДКР, а впроваджена новація сприятиме підвищенню технологічної конкурентоспроможності продукції підприємства. Для цього підприємству необхідно підписати ліцензійний договір з власником винаходу, розробки чи технології [9, с. 26-36].

Останній етап передбачає оцінку ефективності вибраного методу управління технологічною конкурентоспроможністю. Рівень економічної ефективності управління технологічною конкурентоспроможністю підприємства безпосередньо пов'язаний із досягненням його головної мети – максимізації прибутку, тому ефект від впровадження обраного методу управління доцільно визначити через порівняння прибутків, рентабельності чи витрат на виробництво того чи іншого продукту підприємства до і після впровадження методу.

Для управління технологічною конкурентоспроможністю необхідний чіткий механізм, тобто сукупність усіх елементів, процесів, управлінських рішень та ресурсів, які, в свою чергу, взаємодіють та впливають один на одного, а також сприяють забезпеченню ефективності даного процесу та реалізації поставлених підприємством цілей та завдань.

На рис. 3 представлено механізм управління технологічною конкурентоспроможністю підприємства, в основу якого покладений взаємозв'язок та відповідність між системою та процесами управління, управлінськими рішеннями, поставленими цілями, ресурсами підприємства та технологічною стратегією, яка є невід'ємною частиною стратегічного управління підприємством, тісно пов'язана з інноваційною, інвестиційною, виробничою, маркетинговою, ціновою та іншими стратегічними напрямками управління підприємством.

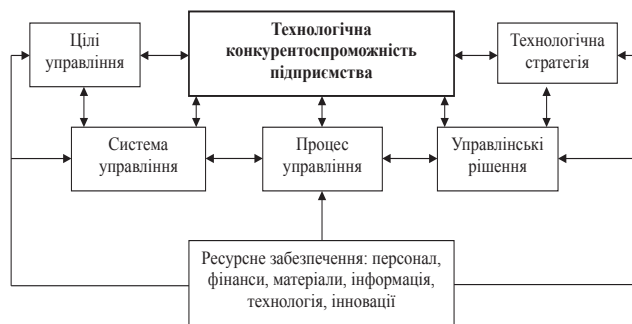

Рис. 3. Механізм управління технологічною конкурентоспроможністю підприємства

[джерело: власна розробка авторів]

Нами визначено, що механізм управління технологічною конкурентоспроможністю – це комплексний механізм, ефективну роботу якого забезпечують інтегрована система управління персоналом, фінансами, матеріально-технічними та інформаційними ресурсами, технологічні та управлінські процеси,

управлінські рішення та технологічна стратегія, що безпосередньо взаємопов'язані та впливають на реалізацію поставлених підприємством цілей.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, в умовах прискореного науково-технологічного прогресу, переходу до шостого технологічного укладу та розвитку інформаційної ери високий рівень технологічної конкурентоспроможності підприємства відіграє важливу роль в середовищі ринкової економіки, адже компаніям, що продають високотехнологічну продукцію, доступні нові ринки, споживачі, залучення інвестицій та швидка реакція на будь-які ринкові зміни. Недостатньо мати знання та технології, що дають конкурентну перевагу організації, необхідно також ефективно управляти технологічною конкурентоспроможністю. Процес управління складається з декількох етапів, включаючи, насамперед, оцінку ринкового середовища, галузі, до якої відноситься діяльність підприємства, проведення діагностики підприємства, що є основою для виявлення конкурентних переваг, вибір та впровадження методу управління технологічною конкурентоспроможністю підприємства. А інноваційна природа технологій, що застосовуються у діяльності підприємства, значно підвищує його ефективність та успішність. Для ефективного управління технологічною конкурентоспроможністю підприємства доцільно застосовувати єдиний механізм у вигляді сукупності усіх елементів, процесів, управлінських рішень та ресурсів, інтегрованих між собою, що сприяють реалізації поставлених підприємством цілей та підвищенню його технологічної конкурентоспроможності, що є перспективним напрямом подальших досліджень.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Кузьмін О.Є. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства [текст]: підручник / О.Є. Кузьмін, Н.І. Горбаль. – Львів: Компакт-ЛВ, 2005. – 304 с. – ISBN 966-8771-00-1.
2. Довбуш Р.А. Управління конкурентоспроможністю підприємств [текст]: підручник / Р.А. Довбуш, А.Л. Зозуля. – Харків: Основа, 2003. – 250 с.
3. Тарнавська Н.П. Інноваційне забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання України [текст] / Н.П. Тарнавська // Економіст. – 2007. – № 10. – С. 56-61.
4. Тарнавська Н.П. Управління конкурентоспроможністю суб'єктів господарювання на засадах інноваційного розвитку [текст]: автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук: спец. 08.00.03 – економіка та управління національним господарством / Н.П. Тарнавська. – Тернопіль: ТНЕУ, 2009. – 40 с.
5. Управління конкурентоспроможністю підприємства [текст]: навч. посібн. / С.М. Клименко, О.С. Дуброва, Д.О. Барабас, Т.В. Омеляненко, А.В. Вакуленко. – К.: КНЕУ, 2006. – 527 с.
6. Michael A. Hitt. Strategic Management: Competitiveness and Globalization, Concepts and Cases [Electronic resource] / Michael A. Hitt, R. Duane Ireland, Robert E. Hoskisson. – 9th edition. – Mason: South-Western Cengage Learning, 2009 – 389 p. – Access: <http://degyluxury.files.wordpress.com/2012/04/book-strategic-management-concepts-9th-edition1.pdf>. – Name from the screen.
7. The Global Competitiveness Report 2013-2014 [Електронний ресурс]: Klaus Schwab, World Economic Forum. – 569 с. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2013-14.pdf. – Назва з екрана.
8. Porter five forces analysis [електронний ресурс]: Wikipedia. The free encyclopedia. – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/Porter_five_forces_analysis. – Назва з екрана.
9. Смоляр Л.Г. Трансфер технологій [текст]: навч.-метод. посібник для вивч. дисц. / Л.Г. Смоляр, О.В. Кам'янська, К.О. Бояринова. – К., 2013. – 150 с.